

ECOUL VICTORIEI MAREI REVOLUȚII SOCIALISTE DIN OCTOMBRIE LA REȘIȚA

ECATERINA CIMPONERIU

Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o influență hotărâtoare asupra desfășurării uriașului val revoluționar stîrnit de ascuțirea tuturor contradicțiilor capitalismului în perioada primului război mondial. Sub steagul lui Octombrie și al lozincilor „pace, soviete, jos mîinile de pe tînărul stat socialist” s-au ridicat la luptă proletarii Germaniei, Franței, Angliei, Italiei și ai multor altor țări ale Europei sfîrtecate de război. Uriașe mișcări greviste au cuprins centrele industriale ale S.U.A. Soviete au fost create pînă și în depărtatul Chile.

Sub steagul lui Octombrie muncitorii și țăranii chinezi și coreeni, turci și afgani, iranieni și egipteni, indieni și sud-africani s-au ridicat cu înverșunare la lupta pentru eliberarea lor națională de sub jugul imperialist.

„Victoria de însemnătate mondială a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a deschis o epocă nouă în istoria omenirii, epoca trecerii de la capitalism la socialism. Ideile ei s-au răspîndit în întreaga lume și au avut un uriaș ecou în rîndurile maselor largi din România, găsind în condițiile economice și sociale din țara noastră un teren deosebit de fertil”¹. Muncitorii și țărănimea muncitoare romînă au avut și pînă în 1917 puternice tradiții revoluționare. Anii războiului imperialist, pierderile în oameni, distrugerile suferite, ocuparea țării de armata germană, jafurile, politica antinațională fățișă a guvernanților, au dus însă la sfîrșitul războiului la o radicalizare și mai puternică a maselor. Vestea despre revoluția din Rusia precum și despre primele măsuri ale statului sovietic, decretul asupra păcii, decretul asupra pămîntului, ieșirea Rusiei Sovietice din războiul imperialist au luminat calea muncitorilor și țăranilor romîni și au ajutat elementele revoluționare să-și pună obiective noi, îndrăznețe și realizabile, corespunzătoare năzuințelor maselor populare.

Imediat după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, în Moldova au început greve și manifestații ale muncitorilor și țăranilor, înfrățiți cu ostașii ruși, mișcări revoluționare care au împăimîntat burghezia. Soldații refuzau să participe la intervenția împotriva Rusiei Sovietice. Unități romînești participau alături de gărzile roșii la luptele împotriva intervenționaliștilor la Odesa, Poltava și Kiev. În decembrie 1917 a început eroica răscoală a marinarilor din flota dunăreană și a Mării Negre².

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări, 1959—1961*, pag. 429.

² *Crearea P.C.R. o victorie istorică a leninismului asupra oportunistului și reformismului în mișcarea muncitorească din România (1917—1922)*. Broșură ed. de Inst. de Ist. a partidului de pe lîngă C.C.P.M.R., p. 10—18.

În anul 1918 au avut loc mari lupte greviste la Iași și în alte centre muncitorești din țară. Muncitorimea din Muntenia și Oltenia a luat parte la aceste lupte, cu toate că avea în spatele ei baionetele ocupanților germani¹. Țăranii au început să părăsească tranșeele. Întorcându-se în satele lor, ei împărțeau și celor de acasă ce au învățat de la frații lor ruși.

Lupta revoluționară a maselor muncitoare din România pentru pace, pâine, pământ și socialism nu a putut fi stăvilită nici prin gloanțele masacru-lui sîngeros deslănțuit împotriva proletarilor capitalei la 13 decembrie 1918. Ea a continuat pe tot întinsul țării, contopindu-se din ce în ce mai mult cu lupta pentru apărarea revoluționară a Republicilor Sovietice Ruse². În fruntea ei stăteau pretutindeni grupele revoluționare comuniste, embrionul viitorului partid marxist-leninist al clasei muncitoare din România.

Știrea despre înfăptuirea primei revoluții socialiste victorioase a avut o uriașă influență și asupra luptei maselor muncitoare din Transilvania, care în această perioadă se găsea încă sub asuprirea claselor dominante ale monarhiei austro-ungare. Pe tot întinsul Transilvaniei au avut loc întruniri și puternice manifestații³ în care masele își exprimau solidaritatea cu Revoluția din Octombrie, cerînd în același timp acceptarea condițiilor de pace formulate de Rusia Sovietică, libertăți democratice dreptul la autodeterminare națională și unirea cu România.

În rîndurile luptătorilor din Transilvania împotriva războiului imperialist, pentru eliberarea lor socială și națională și pentru apărarea revoluționară a tînărului stat socialist, un loc de frunte îl aveau metalurgiștii reșițeni. Reșița, așezată în partea de răsărit a Banatului reprezenta în această perioadă una din cele mai vechi și mai importante centre muncitorești din Transilvania. Primele ei furnale și ateliere au fost construite cu 200 de ani în urmă, după încetarea ocupației turcești în Banat.

În 1855, statul austriac a vîndut proprietățile sale din Caraș unei societăți capitaliste denumită „Kaiserliche und Königliche privilegierte Österreichische Staatseisenbahngesellschaft” (pe scurt STEG). Înființată de cîteva mari bănci franceze și austriace, acesta avea în consiliul său de conducere de la început aristocrați și înalți demnitari de la Paris, Viena și Budapesta. Formînd un adevărat stat în stat, STEG-ul a exercitat o dominație aproape nelimitată asupra țăranilor și micilor meseriași, care roboteau pe întinsele sale domenii.

În ultimile decenii ale secolului al XIX-lea, în condițiile desfășurării revoluției industriale în Transilvania, Reșița a cunoscut o perioadă de intensă dezvoltare. Concomitent cu dezvoltarea uzinei a crescut și numărul muncitorilor. Vechilor iobagi și coloniști le-a luat locul în această perioadă un numeros proletariat industrial modern. Condițiile de muncă și de trai ale muncitorilor reșițeni erau deosebit de grele în această perioadă. Ei erau nevoiți să lucreze 16—18 ore pe zi, fără repaos săptămînal. Corespunzător politicii de discriminare națională din imperiul austro-ungar, la Reșița, unde majoritatea muncitorilor aparțineau națiunilor asuprite, romîni, croați, sîrbi, cehi etc., salariile erau și mai reduse decît în întreprinderile similare de la Viena și Budapesta.

¹ *Ibidem.*

² *Documente din istoria P.C.R. 1917—1922, E.P.L.P., 1953, p. 122—126.*

³ „Nepszava” (Vocea Poporului) din 6 dec. 1917.

Începuturile luptei organizate ale proletarilor reșițeni datează din perioada imediat următoare revoluției din 1848. La început muncitorii s-au organizat în diferite asociații cu caracter cultural sau de întrajutorare, care, cu toată mărginirea și slăbiciunea lor, au contribuit la dezvoltarea solidarității și a spiritului lor de organizare. În 1868, Farkas Carol, metalurgist reșițean și unul din cei mai de seamă conducători ai mișcării muncitorești din Banat, a pus bazele filialelor din Timișoara și Reșița ale Asociației Generale a Muncitorilor, care a avut legături strânse cu Internaționala I-a. În cadrul acestei Asociații ideile înaintate ale socialismului științific, elaborat de Marx și Engels, s-au înfruntat cu ideile oportuniste lasalliene și anarhiste. Răspîndirea largă a ideilor marxiste a început după Comuna din Paris, în ciuda prigoanei intense dezlănțuite în această perioadă împotriva mișcării muncitorești. În 1881, a fost întîiîntată la Reșița o secție a Partidului General al Muncitorilor, care a condus cîteva greve importante și a răspîndit ziare și reviste cu caracter marxist între care și revista „Contemporanul” din Iași.

Proletarii reșițeni au salutat în 1889 creerea Internaționalei a II-a sub conducerea lui F. Engels și au luat parte la acțiunile organizate de aceasta. Ei au participat în 1890 la crearea P.S.D. și a primelor asociații profesionale, precursore ale sindicatelor.

Secolul al XX-lea a găsit la Reșița o mare întreprindere capitalistă, aparținînd unor cercuri ale vîrfurilor financiare din Franța, Austro-Ungaria și Germania, care purta în sine toate trăsăturile unei societăți monopoliste, caracteristice fazei imperialiste a capitalismului. În timpul primului război mondial, Reșița a devenit una din principalele furnizoare ale puterilor centralei producînd cantități uriașe de armament și muniții și în același timp venitur, fabuloase pentru stăpînii ei, indiferent de tabăra războinică căreia îi aparțineau.

La începutul secolului s-a intensificat și procesul de organizare a muncitorilor reșițeni, iar ciocnirile deschise cu exploatatorii au devenit tot mai frecvente. În 1900, a fost organizat la Reșița sindicatul muncitorilor metalurgiști, constructori și tîmplari, care a avut legături strînse cu organizații similare din Transilvania, și cu mișcarea muncitorească din România veche. Sub conducerea lui au fost duse importante acțiuni muncitorești în preajma și mai ales sub influența revoluției burghezo-democratice din 1905—1907 din Rusia. Lupta muncitorilor reșițeni a fost mult îngreunată în această perioadă, precum și în anii primului război mondial, prin crîncena teroare dezlănțuită împotriva lor de autoritățile civile și militare austro-ungare în slujba STEG-ului și prin acapărarea conducerii sindicatului și a organizației locale social-democrate de către elemente oportuniste demagogice provenite din aristocrația muncitorească.

Spiritul de luptă a muncitorilor reșițeni n-a putut fi însă înfrînt. El a ieșit la iveală tot mai puternic în ultimii ani ai războiului imperialist și mai ales după revoluția din februarie 1917 din Rusia, cînd lupta împotriva exploatării nemiloase și a foametei, pentru pace, pentru libertăți democratice și scuturarea jugului național a luat proporții mari, silind stăpînii STEG-ului și reprezentanții autorităților locale să satisfacă unele revendicări ale muncitorilor, să accepte dreptul lor la organizare și să elibereze elementele revoluționare arestate.

După șirul demonstrațiilor și al grevelor care au avut loc în decursul anului 1917, la 16 decembrie muncitorii reșițeni s-au întrunit într-o mare adunare

pentru pace¹. Importanța acestei adunări care, forma o verigă din lanțul adunărilor și demonstrațiilor care au avut loc în luna decembrie 1917 în întreaga monarhie austro-ungară, consta nu numai în faptul că la ea au fost prezenți marea majoritate a muncitorilor reșițeni, dar și în claritatea și combativitatea lozincilor sale, în spiritul său revoluționar și internaționalist. „Dacă nu se va termina războiul — spuneau muncitorii — sîntem hotărîți să intrăm cu toți în greva generală pentru pace”, iar „dacă nu vom fi ascultați, o să vorbim rusește”², arătînd aceasta că proletarii reșițeni au înțeles foarte bine limbajul Revoluției din Octombrie. Rezoluția elaborată la această adunare reflectă înțelegerea de către metalurgiștii de pe Valea Bîrzavei a tezelor leniniste în problema războiului și a păcii. Ei cereau să se încheie imediat pacea, dar nu orice fel de pace, ci „o pace fără anexiuni și fără contribuții, o pace după exemplul rusec”³. Ea reflectă deasemenea înțelegerea și susținerea de către proletarii reșițeni a condițiilor de pace propuse de Guvernul Sovietic, condiții care prevedeau nu numai încheierea imediată a unei păci fără anexiuni și fără contribuții, dar și acordarea dreptului de autodeterminare pînă la despărțirea tuturor națiunilor.

Comandantul militar al uzinelor din Reșița, raporta nu fără îngrijorare superiorilor săi că vorbitorii „au scos în evidență meritele conducătorilor socialismului internațional din Rusia, pe care îi consideră de acum înainte drept stelele lor călăuzitoare. Mai ales pe Lenin”⁴. El adăuga la sfîrșit că, dacă nu se vor lua măsuri foarte drastice și urgente, se va întîmpla și aici ceea ce s-a întîmplat în Rusia⁵.

Proletarii Reșiței erau de fapt hotărîți să urmeze calea arătată de proletariatul din Rusia. Radicalizarea lor a avut loc în condițiile începerii unui proces de clarificare ideologică, de însușire a tezelor leninismului.

De aceea în lunile care au urmat, acțiunile revendicative ale muncitorilor n-au slăbit, ci dimpotrivă s-au intensificat. Lupta împotriva mizeriei, a foametei și a exploatării lor nemiloase se îmbina din ce în ce mai mult cu lupta pentru principalele revendicări politice ale acestei perioade.

Astfel proletarii reșițeni au participat cu toții la greva generală politică inițiată la sfîrșitul lunii decembrie 1917 de grupele revoluționare din Austria și extinsă ulterior în întreg imperiul habsburgic, grevă îndreptată împotriva guvernului, care trăgăna încheierea păcii cu Rusia Sovietică și împotriva poftelor imperialiste manifestate de puterile centrale la tratativele dela Brest Litovsk⁴.

Cu ocazia acestei greve, au eșit din nou și mai puternic la iveală marile contradicții dintre mase și conducerea centrală oportunistă a P.S.D. din Ungaria. Împotriva voinței muncitorilor, aceasta a ordonat la 21 ianuarie încetarea grevei. Muncitorii nu voiau însă să depună armele și să se mulțumească cu frînturi de reforme. Mergînd pe această linie, imediat după încetarea oficială a grevei generale, încă în ziua de 21 ianuarie au intrat din nou în grevă și muncitorii laminariști de la Reșița. La 30 ianuarie au părăsit lucrul toți

¹ Magyar Munkás Mozgalom Történetének válogstat Documentumai — Documente alese ale mișcării muncitorești din Ungaria — (pe scurt MMTVD). vol. V, pag. 45.

² *Ibidem.* pag. 46.

³ *Ibidem.*

⁴ *Ibidem.* pag. 61.

⁵ *Ibidem.*

muncitorii sectorului siderurgic, iar la 6 februarie cei de la calea erată uzinală¹.

La 12 februarie elementele revoluționare au organizat o grandioasă demonstrație pentru pace. La această demonstrație muncitorii de toate naționalitățile din Reșița au defilat braț la braț cu prizonierii ruși.

La 26 martie 1918 au intrat în grevă muncitorii de la turnătorie și laminoare, aproape jumătate din totalul muncitorilor reșițeni, în semn de protest împotriva continuării prelungirii zilei de lucru. Ei nu mai voiau să producă arme pentru războiul imperialist. Cu toate că au fost amenințați cu sancțiuni foarte grave de către Comandantul militar al uzinei, care le punea în vedere că „muncitorii sînt soldați și n-au dreptul să hotărască singuri asupra chestiunilor care îi privesc”, proletarii reșițeni au continuat acțiunea începută². În ziua de 6 aprilie au fost arestați 35 bărbați de încredere (delegați sindicali aleși de muncitori). Drept răspuns la acest act semovolnic, în cîteva ore greva a cuprins întreaga uzină. Muncitorii au reluat lucrul de abia după ce revendicările lor în ceea ce privește reducerea zilei de lucru a fost satisfăcute și după ce li s-a promis că cei 35 de tovarăși ai lor vor fi puși în libertate³.

Marea manifestație care a avut loc cu ocazia zilei de 1 Mai la Reșița a decurs sub semnul luptei pentru pace, pentru solidaritatea internațională a proletrariatului din toată lumea, pentru apărarea tînarului stat socialist, pentru drepturi democratice și pentru eliberarea imediată a tuturor tovarășilor lor arestați⁴.

Combativitatea revoluționară a muncitorilor reșițeni creștea. În condițiile avîntului revoluționar crescînd se ridicau multe elemente revoluționare din mijlocul muncitorilor reșițeni. Ei au fost ajutați în mobilizarea maselor și de mulți foști prizonieri, care s-au întors din Rusia Sovietică în această perioadă. Majoritatea acestora erau muncitori reșițeni trimiși pe front din primii ani ai războiului, ca elemente „periculoase”, nemulțumite de regim. Participînd în Rusia la revoluția din Februarie și la Revoluția Socialistă din Octombrie, ei au reușit să cunoască nu numai ideile revoluționare înaintate, dar și mijloacele de luptă pentru răsturnarea puterii exploatatorilor.

La 22 Mai 1918 a izbucnit la Reșița o grevă generală, care a devenit una din cele mai importante acțiuni din acest mare centru industrial în decursul întregului an revoluționar 1918. Ea a demonstrat în mod evident că influența hotărîtoare asupra muncitorilor o aveau luptătorii conștienți, curajoși, neînduplecați, care acționau într-un spirit proletar-revoluționar. Greva a început în legătură cu cei 35 de bărbați de încredere arestați încă din 22 aprilie. La 21 mai muncitorii au aflat cu indignare că aceștia în loc să fie lăsați acasă, așa cum promisese autoritățile locale, au fost condamnați la trimitere pe front⁵. În semn de protest, a doua zi au intrat cu toții în grevă pentru imediata eliberare a tovarășilor arestați. Această revendicare n-a reprezentat însă singurul obiectiv al grevei. La baza luptei îndîrjite a muncitorilor reșițeni din mai 1918 au stat toate revendicările

¹ *Ibidem*, p. 148—152.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

⁴ „Nepszava” din 3 mai 1918.

⁵ M M T V D, pag. 181.

economice și politice, sociale și naționale pentru care lupta masele în această perioadă și, în primul rând, terminarea războiului imperialist.

Procurorul general din Lugoj, venit imediat la fața locului, a raportat încă în 22 mai șefului său, procurorului general din Timișoara, că la Reșița este „o rebeliune care prezintă simptomele unei revoluții”¹.

Comandantul militar al Reșiței a convocat în ziua de 23 mai pe toți bărbații de încredere, pe care încă înainte de izbucnirea grevei i-a avertizat că, dacă nu îi vor liniști pe muncitori, vor avea de-aface cu armata. În curtea fabricii de forje, în prezența comandanților de batalioane și de companii, a funcționarilor superiori ai uzinei, precum și a prim-pretorului, el îi amenința din nou că dacă nu vor pune capăt grevei, vor fi arestați și deferiți tribunalului de război, „pentru îndisciplina și revolta organizată la o întreprindere militarizată”. Aceasta însemna practic pedeapsa capitală. În ciuda acestei amenințări greva continua.

În noaptea de 24 spre 25 mai au fost arestați 160 de bărbați de încredere². Mulți dintre militanții vechi ai mișcării muncitorești din Reșița, care au fost printre cei arestați și închiși în pivnița direcțiunii, spun că în această închisoare ad-hoc, au simțit mai puternic ca oricând solidaritatea muncitorească, entuziasmul omului care luptă și suferă pentru cauza dreaptă a poporului³.

Pentru a împiedica transportarea celor arestați la Timișoara la curtea marțială, muncitorii reșițeni au organizat în după amiaza zilei de 25 mai oprirea trenului care circula de la Reșița la Timișoara. Răsturnând un vagonet cu pietre pe șine, sute de femei și copii hotărâți să apere cu trupul lor pe cei arestați s-au postat în fața trenului. Dar autoritățile au sesizat din timp pregătirile muncitorilor. Trenul care a venit la ora prevăzută nu aducea pe cei arestați, ci era plin cu jandarmi și militari. Femeile și copiii au fost arestați și duși la primărie, anchetați zile de-a rândul și ulterior trimiși în judecată⁴.

Arestarea și transportarea a doua zi la Curtea Marțială a majorității conducătorilor grevei n-a dus la încetarea ei. Dimpotrivă, după 25 mai s-au alăturat greviștilor și minerii din Secul și Ocnele de Fier și metalurgiștii din Bocșa Română⁵.

Muncitorii reșițeni au reluat lucrul de-abia la 3 iunie. În zilele de 1 și 2 iunie jandarmii au cutreerat munții și pădurile în jurul Reșiței și au dus „dezertorii” sub stare de arest la muncă. Comandantul militar scria Ministerul de Război că pentru a forța muncitorii să reia lucrul: „S-au efectuat legitimări și arestări și pe stradă... După ce muncitorii au încetat să mai circule în oraș, străzile fiind goale, s-au efectuat timp de 2 zile arestări în 6 locuințe.

După grevă, autoritățile militare au trimis acasă pe cei 35 muncitori arestați în aprilie și după 80 de zile de anchete s-au reîntors și cei

¹ MMTVD, vol. V, p. 82.

² *Ibidem*.

³ Prin intermediul soldaților de pază care erau și ei alături de cei arestați, muncitorii le trimiteau scrisori de încurajare, pachete cu alimente și angajamente de continuare a grevei. Arhiva Centrală a Institutului de Istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., Dos. 6812-72.

⁴ MMTVD, vol. V, p. 182.

⁵ *Ibidem*, pag. 180-186.

⁶ *Ibidem*.

160 bărbații de încredere arestați. Această grevă, care reflectă din plin puternica radicalizare a muncitorilor, a avut însă o importanță mult mai mare decât câștigarea unor revendicări parțiale. Principalul ei rezultat a fost călirea și îmbogățirea experienței de luptă a proletarilor reșițeni, pregătirea lor pentru noi bătălii. V.I.Lenin arăta deja la începutul secolului al XX-lea că: „Greva deschide ochii muncitorilor nu numai asupra capitaliștilor, dar și asupra guvernului și asupra legilor” și că „Grevele deprind pe muncitori să se unească, grevele le arată că numai în comun ei pot lupta împotriva capitaliștilor. Grevele învață pe muncitori să se gândească la lupta întregii clase muncitoare, împotriva întregii clase a fabricanților și împotriva guvernului...”¹.

În vara și în toamna anului 1918, pînă la izbucnirea revoluției burghezo-democratice, pe tot întinsul monarhiei austro-ungare a fost deslănțuită o teroare cumplită împotriva mișcării muncitorești. La Reșița poliția și jandarmeria urmăreau pas cu pas elementele revoluționare. Au avut loc numeroase arestări. Adunările au fost din nou interzise. Cenzura a fost întărită. Delegații muncitorilor din alte centre au fost arestați încă înainte de a fi putut lua contact cu muncitorii reșițeni.

Ofensiva guvernanților pentru a zăgăzui mișcarea revoluționară a mers mîna în mîna cu uneltirile elementelor trădătoare din conducerea P.S.D. și a sindicatului.

Mișcarea revoluționară nu mai putea fi însă zăgăzuită. Mișcările muncitorești și țărănești și răscoalele în armată, începute după victoria și sub influența Marei Revoluții Socialiste din Octombrie, luau proporții din ce în ce mai mari. Ascuțirea contradicțiilor care măcinau de mult timp monarhia austro-ungară făcea ca izbucnirea revoluției să devină inevitabilă.

La sfîrșitul lunii octombrie revoluția a izbucnit în principalele orașe ale imperiului habsburgic. Împotriva dorinței burgheziei care, prin Consiliile Naționale înfiripate în pripă, voia să împiedice zdruncinarea din temelii a vechii orîndueli, organizînd „o revoluție de sus”, prin lupta maselor populare și ca rezultat al acesteia s-a prăbușit definitiv vechea monarhie austro-ungară bazată pe o odioasă asuprire de clasă și națională.

Cu iuțeala unui fulger revoluția a pătruns și în Transilvania. Începînd din 27 octombrie la Timișoara, Arad, Reșița, Lugoj mitingurile și manifestațiile maselor populare pentru largi libertăți democratice, dreptul la autodeterminare pînă la despărțire și unirea cu România se țineau lanț.

În ziua de 31 octombrie muncitorii timișoreni au intrat în grevă generală politică. Purtînd drapele roșii, mii de muncitori s-au îndreptat spre centrul orașului, ovaționînd revoluția, cerînd asigurarea egalității naționale și „proclamarea imediată a republicii”². Sub presiunea maselor, Consiliul Popular Bănățean creat de burghezie sub egida Partidului Social democrat din Banat a fost nevoit să proclame încă în aceeași zi Republica Bănățeană³.

La 31 octombrie și la 1 noiembrie au avut loc mari adunări muncitorești și la Reșița. Participanții la aceste adunări se declarau cu trup și suflet alături de revoluție și își alegeau reprezentanții lor în consiliile naționale⁴. În primele

¹ V. I. Lenin, *Opere*, p. 293—294.

² Gabriel Iosif, *Fünfzigjährige Geschichte der Banater Arbeiterbewegung, 1870—1920* ((Istoria a 50 de ani a mișcării muncitorești din Banat), p. 77.

³ *Ibidem*.

⁴ La Reșița s-au format la 31 oct. două consilii naționale (unul român și unul german și maghiar), ambele conduse de burghezie.

zile ale revoluției, nu a existat încă o suficientă claritate în ceea ce privește caracterul acestor consilii. La început muncitorii vedeau în ele organe ale revoluției. De altfel existența Consiliilor Naționale n-a putut împiedica desfășurarea luptei lor. La 1 noiembrie, peste capul conducătorilor consiliilor naționale, muncitorii reșițeni au început pe plan local procesul sfărâmării vechiului aparat de reprimare, dezarmînd și izgonînd jandarmii și comandamentul militar¹.

Burghezia din Banat, puternică din punct de vedere economic, era însă bine organizată. Capitaliștii de diferite naționalități și-au unit forțele împotriva poporului răsculat. Ei s-au folosit de faptul că au avut un rol hotărîtor în Consiliul Popular Bănățean², de legăturile lor cu ofițerii, care dominau în sfaturile militare, cu vechea administrație de stat și cu conducătorii oportuniști ai Partidului Social-Democrat. Pentru a slăbi forțele revoluționare, pe lângă măsuri de crîncenă reprimare a luptei maselor populare și mai ales a celor țărănești, ei foloseau pe larg metoda promisiunilor demagogice și a stîrnirii naționalismului șovin. Masele au înfăptuit prin lupta lor revoluția burghezodemocratică. Dar burghezia din Banat, adaptîndu-se foarte repede evenimentelor și formelor de organizare ale revoluției și folosindu-se de trădarea și de oportunismul conducătorilor P.S.D. a reușit să frîneze lupta lor³.

Acest lucru s-a manifestat și în atitudinea demobilizatoare a consiliilor naționale cît mai ales în activitatea gărzilor naționale. În acestea au fost primite numai elemente așa-zis „pașnice, de ordine”. Mărturie este scrisoarea prim-pretorului plășii Reșița, care în 4 noiembrie anunța prefectura din Lugoj că „la Reșița s-a format o gardă națională, din care fac parte 1.000 de oameni în frunte cu ofițeri bine pregătiți”. El asigură prefectura că „membrii gărzii sînt toți oameni de încredere” și cerea armament și întărire împotriva elementelor anarhice din satele din jurul Reșiței „care au izgonit pe jandarmi și pe notari și organizează jafuri”⁴.

La nemulțumirile muncitorilor în legătură cu felul cum acționau consiliile și gărzile naționale, se adăuga în aceste zile și nemulțumirea lor din cauza șomajului, care devenea din ce în ce mai apăsător. În noiembrie 1918 stăpînii Reșiței care înainte aprovizionau cu armament puterile centrale, trăgînd profituri uriașe de pe urma războiului imperialist, au oprit producția în majoritatea secțiilor uzinei, lăsînd pe drum mii de muncitori.

În frunte cu elementele revoluționare, proletarii reșițeni au hotărît să pună capăt acestei situații. La 14 noiembrie, înlăturînd Consiliul Național german și maghiar, ei au ales un Sfat muncitoresc format din proletari de toate naționalitățile din Reșița. Este semnificativ faptul că, deși masele au fost într-un profund desacord și cu politica Consiliului Național Român, ca o expresie a năzuinței lor, pentru eliberarea lor națională și unirea Transilvaniei cu

¹ Arh. Centr. a Institutului de istorie a Partidului de pe lângă C.C. al P.M.R. Dos. 6812/72.

² Din Consiliu făcea parte 20 reprezentanți ai municipalității, 60 reprezentanți ai sfaturilor militare, 70 reprezentanți ai diferitelor partide politice și numai 40 de reprezentanți ai muncitorilor. Gabriel Iosif, *op. cit.*, p. 84.

³ L. Banyai, *Ecourile Marei Revoluții Socialiste din Octombrie în Transilvania*, în volumul „Contribuții la studiul influenței Marei Revoluții Socialiste din Octombrie în România”. E.S.P.L.P., 1957, p. 133.

⁴ MMTVD, vol. V, p. 325.

România, acesta n-a fost înlăturat. Datorită însă concepțiilor oportuniste ale unor lideri ai P.S.D., care au reușit să acapareze pozițiile conducătoare în sfat, și lipsei unei conduceri revoluționare a mișcării muncitorești, nici Sfatul muncitoresc din Reșița nu a îndreptățit speranțele proletarilor, care l-au adus la putere.

Aceasta nu înseamnă că sfatul a fost inactiv. El s-a ocupat de multe probleme și a făcut unele lucruri folositoare pentru populația orașului. Astfel el a organizat aprovizionarea Reșiței cu alimente și cu medicamente, a dus o luptă consecventă împotriva înfometării populației de către speculanți, a dat ajutoare pentru șomeri și orfani¹.

În cadrul sfatului a existat o luptă foarte ascutită între elementele revoluționare, devotate cauzei proletare, și elementele reformiste, care se mențineau pe pozițiile lor, înșelând masele cu o frazelogie demagogică, radicală. Dar în toamna anului 1918 elementele revoluționare conștiente nu aveau încă suficientă experiență. Ele nu au reușit să demaște și să izoleze pe oportuniști și să-i împiedice în a imprima activității Sfatului un caracter îngust reformist și trădător.

Aceasta a ieșit la iveală și în legătură cu una din preocupările centrale ale muncitorilor din acea vreme și anume găsirea de lucru pentru șomeri. Pentru rezolvarea acestei chestiuni, oportuniștii în colaborare cu direcția uzinei au găsit o soluție, care a avut ca rezultat imediat slăbirea forțelor revoluționare. Astfel, împreună cu conducătorii STEG-ului, Sfatul a hotărât repartizarea muncitorilor, care nu aveau de lucru în uzină, la munci auxiliare. Muncitorii, împărțiți în grupuri mai mici sau mai mari erau trimiși să taie lemne în pădure, să spargă și să care pietre pentru șosele etc. Aceasta a dus la răzlețirea lor în direcții diferite, la depărtări de zeci de kilometri. Mulți dintre luptătorii vechi din Reșița își aduc aminte cu îndurerare de faptul că această manevră n-a fost înțeleasă și împiedicată la timp de muncitorii înaintați².

Oportuniștii din fruntea sfatului au încercat să pună piedici și în calea năzuinței puternice a majorității muncitorilor de a se rupe pentru totdeauna de sub jugul asupririi naționale. În decursul lunilor octombrie — noiembrie 1918, masele populare cereau prin nenumărate mitinguri și manifestații ruperea Transilvaniei de Ungaria și unirea ei cu România, în condițiile democratizării și transformării acesteia din regat în republică³.

Aceasta era și poziția muncitorilor reșițeni, poziție care s-a manifestat și cu ocazia Adunării de la Alba Iulia. Unul din participanții la adunarea de la 1 decembrie scrie că în mijlocul maselor de țărani se puteau vedea grupuri mari purtând drapele roșii. Erau delegațiile muncitorilor din Valea Jiului, de la Reșița și Anina, de la Brad, Roșia și Zlatna, de la Dej, Turda și Uioara⁴. Lupta revoluționară a maselor încurajate de exemplul revoluției Socialiste ruse a fost factorul hotărâtor al eliberării naționale a Transilvaniei.

Majoritatea conducătorilor Sfatului muncitoresc, reprezentanți ai aristocrației muncitorești germane și maghiare au avut și în problema națională, ca

¹ „Reschitzauer Zeitung“ din 6 februarie 1919.

² Arhiva Centrală a Inst. de Ist. a partidului, de pe lângă C.C. al P.M.R. Dos. 6812—72.

³ „Înainte“ (Timișoara) din 12 ianuarie 1919.

⁴ Tiron Albani, *20 de ani de la unire*, vol. I, p. 228.

și în celelalte probleme centrale ale revoluției, o poziție contrarevoluționară. Atitudinea lor șovină, slugarnică față de burghezie, a pus mari greutăți în calea desfășurării luptei proletarilor reșițeni, împiedicându-i să folosească în interesul luptei lor revoluționare Sfatul Muncitoresc, armă de luptă creată de ei înșiși. Dar nici activitatea oportuniștilor, nici valul șovin dezlănțuit de burghezie n-a putut zăgăzui lupta lor. La aceasta a contribuit în mare măsură faptul că procesul de clarificare politică și ideologică, începută imediat după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, a luat un mare avânt spre sfârșitul anului 1918. Ca un rezultat al acestui proces, în cursul lunii noiembrie, luptătorii cei mai conștienți și hotărâți din Reșița au organizat primul grup comunist¹.

Membrii grupului comunist, în majoritatea lor muncitori tineri, unii dintre ei ostași sau prizonieri întorși de pe front, au depus o intensă activitate revoluționară, organizatorică și agitatorică, atât la Reșița, cât și între muncitorii trimiși la muncă în pădure. Ei activau și în cadrul Sfatului Muncitoresc și al sindicatului, încercând să demaște pe oportuniști și să dea acestor organe caracterul revoluționar dorit de mase.

Deși puțini la număr, cu puțină experiență și avînd de luptat și împotriva unor neclarități ideologice proprii, membrii tînărului grup comunist au avut de la început o influență puternică asupra desfășurării luptei maselor. Aceasta se datora dragostei și devotamentului lor față de tînărul stat socialist și hotărîrii lor de a conduce masele muncitoare reșițene mai departe pe drumul revoluționar pe care au pornit sub influența victoriei Marelui Revoluții Socialiste din Octombrie².

În anii care au urmat, conduși de elementele revoluționare în frunte cu cei organizați în grupul comunist, muncitorii reșițeni și-au continuat lupta. Din decembrie 1918 și pînă în iulie 1919 această luptă a fost îndreptată în primul rînd împotriva trupelor de ocupație sîrbe și franceze, la care burghezia din Banat a apelat, văzînd că cu forțele proprii nu poate înăbuși lupta maselor. Proletarii din Reșița au participat la greva generală din februarie 1919 a muncitorimii din Banat împotriva samovolniciei ocupanților străini³ și la uriașa gravă demonstrativă organizată la 21 iulie 1919 pe plan european la apelul Internaționalei comuniste, împotriva intervenției militare dezlănțuite de forțele contrarevoluționare cu scopul de a distruge Rusia Sovietică și de a înăbuși revoluția proletară din Ungaria⁴. Combativitatea și hotărîrea de luptă a proletarilor reșițeni s-a manifestat cu toate puterea și după retragerea trupelor de ocupație, după desăvîrșirea unirii Banatului cu România, cînd masele populare și-au dat seama că realizarea eliberării lor naționale nu a

¹ Arhiva Centrală a Inst. de Ist. a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. Dos. 6812—72.

² *Ibidem*.

³ „Drapelul” din 22 februarie 1919.

⁴ *Documente din Istoria P.C.R.*, 1917—22, p. 121.

adus după sine realizarea năzuințelor sociale ale luptei lor revoluționare: o republică democratică, înfrățirea tuturor popoarelor care de veacuri trăiesc, luptă și muncesc împreună pe teritoriul țării noastre¹. După acțiunile greviste din decursul anului 1920 și mai ales după eșecul grevei generale trădată de conducerea oportunistă a P.S.D., ca rezultat al activității intense ale membrilor grupei comuniste care reușiseră să creieze o puternică aripă de stînga în sînul organizației locale ale partidului socialist, și ca un rezultat al concluziilor la care proletarii reșițeni au putut să ajungă pe baza propriei lor experiențe, numărul muncitorilor reșițeni conștienți care s-au alăturat grupului comunist și care doreau afilierea Partidului Socialist la Interanționala III-a creștea vertiginos.

La fel ca și muncitorii înaintați din toată țara, proletarii reșițeni au salutat cu entuziasm hotărîrea Congresului din 8—12 mai 1921 al partidului socialist de a transforma acest partid într-un partid de tip nou și de a se afilia la Internaționala Comunistă.

„Crearea Partidului Comunist din România a constituit o victorie istorică a leninismului împotriva oportunismului și a reformismului în mișcarea muncitorească din România”². Ea a însemnat ridicarea pe o treaptă mai înaltă a luptei maselor populare pentru libertate și progres social.

În frunte cu comuniștii, proletarii reșițeni au înfruntat ani de-a rîndul cu dîrzenie metodele cele mai feroce și mîrșave de exploatare și asuprire din partea reprezentanților marilor monopoluri internaționale în cîrdășie cu vîrfurile capitalului financiar din România, stăpîne ale acestui important centru industrial. Cu toate că lupta lor a fost îngreunată prin existența la Reșița a unui aparat de reprimare deosebit de numeros și prin faptul că vreme îndelungată, elemente reformiste, trădătoare au reușit să dețină poziții cheie în mișcarea muncitorească locală, metalurgiștii reșițeni conduși de comuniști au dat dovadă atît în anii dictaturii burghezo-moșierești, cît și în anii întunecați ai fascismului și ai războiului, de o conștiință de clasă din ce în ce mai ridicată, de combativitate, spirit de organizare și o concepție internaționalistă, antifascistă, profund patriotică.

Începînd din anii avîntului revoluționar de după victoria Revoluției Socialiste din Octombrie și pînă la victoria insurecției armate conduse de P.C.R. în august 1944, în condițiile eliberării țării de către glorioasa Armată Sovietică, care a marcat începutul desfășurării revoluției populare în România, lupta metalurgiștilor reșițeni a constituit o pagină importantă din glorioasa istoria mișcării muncitorești din țara noastră.

ОТКЛИК ПОБЕДЫ ВЕЛИКОЙ ОКТЯБРЬСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕВОЛЮЦИИ РЕШИЦЕ

(Резюме)

Победа Великой Октябрьской Социалистической Революции оказала решающее влияние на распространение гигантской революционной волны, вызванной всеобщим обострением капиталистических противоречий в период первой мировой войны.

¹ C. Daicoviciu, L. Banyai, V. Cheresteșiu, V. Liveanu, *Lupta maselor factor hotărîtor la unirea Transilvaniei cu România*, „Studii”, nr. 6, 1958, p. 52.

² Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări*, ed. IV-a, E.S.P.L.P., 1955, p. 368.

Целью настоящей работы является описание одного из событий, произошедших под влиянием победы русского пролетариата, и ее отклик в одном из старейших и крупнейших промышленных центров нашей страны — Решице.

Короткий период между ноябрем 1917 года и ноябрем 1918 года ознаменовался целым рядом событий, представляющих собой поворот в истории рабочего движения Решицы.

Начиная с первых дней ноября 1917 года, в Решице, как и во всей Трансильвании, находившейся в этот период под гнетом господствующих классов австро-венгерской монархии, произошел ряд крупных демонстраций, в которых народные массы высказывали свою солидарность с Октябрьской Революцией, требуя в то же время принятия мирных условий, предложенных Советской Россией, демократических свобод и права на национальное самоопределение.

Борьба решицких рабочих в революционную защиту молодого социалистического государства, за социальное и национальное освобождение и за окончание империалистической войны продолжалась в течение всего 1918 года. Почти непрерывный ряд забастовок и демонстраций, организованных рабочими Решицы, во главе с выдвинувшимися из их среды революционными элементами, привели к сокращению военного производства габсбургской империи, способствуя таким образом ее разложению.

В ноябре 1918 года рабочие Решицы приняли участие в буржуазно-демократической революции, вызвавшей гибель Австро-венгерской империи, основой которой служил гнусный классовый и национальный гнет.

Автор передает эпизоды борьбы решицких рабочих, в декабре 1918 года, с интервентами Антанты.

Описываются также аспекты борьбы рабочих за отделение Трансильвании от Венгрии и присоединение ее к демократической Румынии.

В течение многих лет, начиная с времен революционного подъема, после победы Великой Социалистической Революции в России и до победы вооруженного восстания, руководимого Румынской Коммунистической Партией, в августе 1944 года, в условиях освобождения нашей страны доблестной Советской Армией, решицкий пролетариат, один из крупных передовых отрядов рабочего класса нашей страны, во главе с коммунистами, вел решительную и упорную борьбу против капиталистической эксплуатации, за демократию и социализм.

L'ÉCHO DE LA VICTOIRE DE LA GRANDE RÉVOLUTION SOCIALISTE D'OCTOBRE À REȘIȚA

(Résumé)

La victoire de la Grande Révolution socialiste d'Octobre a eu une influence décisive sur le déploiement de la gigantesque vague révolutionnaire provoquée par toutes les contradictions du capitalisme, dans la période de la première guerre mondiale.

Le présent article s'occupe de décrire l'un des aspects de l'influence de la victoire du prolétariat russe et de son écho à Reșița, l'un des plus anciens et des plus importants centres industriels de notre pays.

La courte période située entre novembre 1917 et novembre 1918 a été particulièrement fertile en événements et a constitué également un tournant dans l'histoire du mouvement ouvrier de Reșița.

Dès les premiers jours du mois de novembre 1917 ont eu lieu à Reșița comme dans la Transylvanie toute entière, qui à cette époque se trouvait encore sous le joug des classes dominantes de la monarchie austro-hongroise, de vigoureuses manifestations au cours desquelles les masses exprimaient leur solidarité envers la Révolution d'Octobre, et demandaient en même temps l'acceptation des conditions de paix formulées par la Russie soviétique, les libertés démocratiques et le droit à l'autodétermination nationale.

La lutte des ouvriers de Reșița pour la défense du jeune état socialiste, pour la libération sociale et nationale et pour la fin de la guerre impérialiste a continué pendant tout le cours de l'année 1918. La chaîne presque ininterrompue des grèves et des manifestations organisées par les ouvriers de Reșița ayant à leur tête les éléments révolutionnaires sortis de leurs rangs, a eu pour résultat la diminution de la production de guerre de l'empire des Habsbourg et a contribué implicitement à sa décomposition.

Les ouvriers de Reșița ont contribué en novembre 1918 à la révolution démocratique-bourgeoise qui a mené à l'effondrement de la monarchie austro-hongroise, basée sur un odieux assujétissement de classe et de nation.

L'auteur relate l'aspect revêtu par la lutte des ouvriers de Reșița en décembre 1918 contre les troupes d'intervention de l'Entente.

Il décrit encore certains aspects de la lutte des ouvriers pour obtenir la séparation de la Transylvanie de la Hongrie et son rattachement à une Roumanie démocratique.

Longtemps encore à partir des premières années de l'essor révolutionnaire qui a suivi la victoire de la Révolution Socialiste de Russie et jusqu'à la victoire de l'insurrection armée, conduite par le P.C.R. en Août 1944 qui a abouti aux conditions de la libération du pays par la glorieuse Armée Soviétique, les prolétaires de Reșița, détachement important de la classe ouvrière de notre pays, communistes en tête, ont continué avec décision et fermeté la lutte contre l'exploitation capitaliste, pour la démocratie et le socialisme.